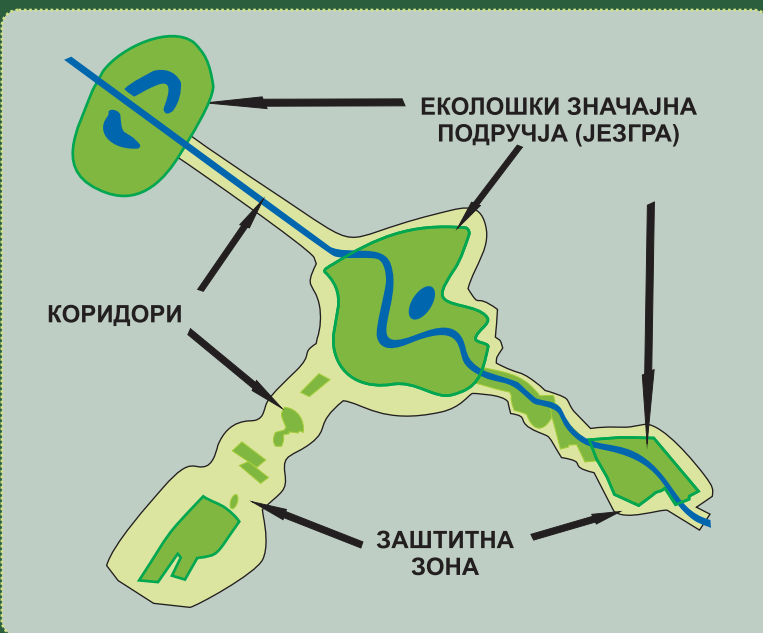

Еколошке мреже

Заштита биодиверзитета директно обезбеђује очување природних система и процеса, а такође доприноси и очувању способности адаптације на измењене услове средине, као што су климатске промене. Еколошка мрежа је кохерентни систем просторних целина у природном и/или блиско-природном стању који су издвојени са циљем одржавања и унапређења еколошких функција, а истовремено пружају одговарајуће могућности за одрживо коришћење природних ресурса. „Језгра“ мреже представљају подручја значајна за очување биодиверзитета која су међусобно повезана еколошким коридорима, а у случају потребе одређује се и заштитна зона која смањује негативне утицаје окружења. Формирање националне еколошке мреже је мултидисциплинарни задатак, који треба да дефинише и обједини потребе заштите природе, водопривреде, пољопривреде и шумарстава, као и економске интересе локалног становништва, у складу са могућностима развоја појединачних региона.

Стратегија очувања Паневропског биолошког и предеоног диверзитета (PEBLDS) предвиђа формирање Паневропске еколошке мреже која је састављена од националних еколошких мрежа. Еколошка мрежа обједињује и подручја која су најзначајнија за испуњење наших међународних обавеза са аспекта заштите природе и животне средине. Појединачна подручја националних мрежа од међународног значаја, као делови међународних еколошких мрежа (Емералд, Natura 2000), могу да добију посебну стручну помоћ или додатну законску заштиту. Формирање еколошке мреже је регулисано Законом о заштити природе и Уредбом о еколошкој мрежи.

Органи управе надлежни за формирање и унапређење еколошке мреже:
Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине
Омладинских бригада 1, 11070 Нови Београд
web: <http://www.merz.gov.rs>

Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине

Булевар Михајла Пупина 16, 21000 Нови Сад
тел: +381 21 487-4719; факс: +381 21 456-238
web: <http://www.ekourb.vojvodina.gov.rs>
e-mail: ekolog@vojvodina.gov.rs

Издавање делова еколошке мреже, формирање базе података и стручни надзор врши:

Покрајински завод за заштиту природе

Радничка 20а, факс 50, 21121 Нови Сад
тел: +381 21 489-6301; факс: +381 21 661-6252
web: <http://www.pzzp.rs>
e-mail: novi.sad@pzzp.rs

Адресе надлежне **Покрајинске инспекције за заштиту животне средине** (по седиштима):

21000 **Нови Сад**, Булевар Михајла Пупина 6
тел: +381 21 423-791; тел/факс: +381 21 520-628

24000 **Суботица**, Трг Лазара Нешића 1
тел/факс: +381 24 641-103

23000 **Зрењанин**, Трг Слободе 10
тел/факс: +381 23 511-925

26000 **Панчево**, Трг Краља Петра I 2-4
тел: +381 13 345-580; факс: +381 13 346-941

22000 **Сремска Митровица**, Светог Димитрија 8
тел: +381 22 624-660; факс: +381 22 610-562

заједнички е-mail: inspekcija.zastitasredine@vojvodina.gov.rs

Због разноврсности станишта унутар еколошке мреже, прецизне мере управљања елементима мреже нису одређене Законом и подзаконским актима. Овај задатак се остварује посебним **Плановима управљања**, а управљачи елемената мреже треба да буду локалне или регионалне организације чије делатности се преклапају са очувањем природних и полуприродних станишта датог региона.

Легислатива везана за еколошку мрежу

- Закон о заштити природе („Службени гласник РС”, број 36/09, 88/2010, 91/2010);
- Уредба о еколошкој мрежи Републике Србије („Сл. Гласник РС” бр. 102/2010);
- Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта (“Службени гласник РС - Међународни уговори”, бр. 102/2007.);
- Закон о потврђивању Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња (“Сл. гласник РС - Међународни уговори”, бр. 102/2007);
- Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива (“Сл. гласник РС”, бр. 5/2010);
- Правилник о специјалним техничко-технолошким решењима која омогућавају несметану и сигурну комуникацију дивљих животиња (“Сл. гласник РС”, број 72/10);
- Правилник о компензацијским мерама (“Сл. гласник РС”, број 20/10).

Шуме и ваншумско зеленило у еколошкој мрежи

Унапређивање постојећих и формирање нових еколошких коридора, формирање и мултифункционално уређење тампон-појаса треба да се одвија у виду међусекторске сарадње, са укључивањем што већег броја заинтересованих субјеката, на свим нивоима планирања и реализације.

Стање биосфере и добробит човечанства

Земљина биосфера мења се у сталној интеракцији живих бића са неживим факторима нашег окружења. Кружење материје у природи, састав атмосфере и сама клима условљени су овим интеракцијама. Ради наглашавања економског значаја биосфере, за добра и услуге које нам обезбеђује жива природа, примењује се назив „екосистемске услуге“. Настанак и обнављање природних ресурса (храна, вода, огрев, биохемијски продукти и генетички ресурси) обезбеђују услуге снабдевања. Регулационе услуге утичу на климу, хидролошке процесе, пречишћавање вода и третман отпада, смањење ерозије и сл., а продукција биомасе путем фотосинтезе и процеси кружења материје (укључујући и стварање плодног земљишта), припадају подржавајућим услугама. Културне услуге укључују духовни и естетски доживљај, рекреацију, као и могућности формалне и неформалне едукације.

Уништавање делова биосфере, односно замена природних екосистема шумским и пољопривредним културама су подстицали економски развој, али су довели и до непожељених последица. Дошло је до регионалних еколошких промена, као што је несташица воде за пиће, ерозија, ширење пустиња, појачани интензитет поплава, поремећаји у ланцима исхране мора и океана. Научна сазнања о функционисању и стању биосфере указују на чињеницу да стање биосфере непосредно утиче и на квалитет екосистемских услуга. Као одговор на еколошке кризе и са циљем очувања функционалности биосфере формулисани су принципи одрживог развоја. По овим принципима коришћење природних ресурса треба да се одвија на начин којим се обезбеђује њихово очување и за наредне генерације.

Војводина скоро у целини припада Панонском биогеографском региону, у коме преовлађују културни типови предела, значајно измењени људским активностима. Од антропогених подручја доминирају пољопривредне површине, које заузимају 75% региона. Процент обрађених површина у Војводини је већи од просека Панонског региона (67%), јер се 74,5% њене површине налази под културама. Описано стање је последица развојне стратегије региона током претходна два века, са основним циљем повећања интензитета пољопривредне производње. Природна вегетација степских и шумских предела је скоро у потпуности уништена, а одводњавањем су смањена некада пространа влажна станишта. Значајне измене у водном режиму, обрада типова земљишта која су подложна ерозији, недостатак шума, живица и других типова природне вегетације повећавају осетљивост природних и полуприродних система на негативне утицаје као што су загађење и климатске промене.

Анализом климатских осматрања утврђен је тренд глобалног повећања просечне годишње температуре и израженијих сушних периода на подручју Србије и Балкана. Овакав тренд климатских промена указује на потребе предузимања активности на смањењу негативних последица по живи свет и екосистеме од чије функционалности зависи опстанак и одрживи развој нашег друштва. Значај очувања постојећих и подизања нових шума огледа се у оквиру познатих регулаторно-заштитних функција шума (регулација климе, кружења воде и материје, очување земљишта и др.).

Еколошка мрежа и ублажавање последица промене климе

Пошумљавање са циљем заштите, обнове и реконструкције природних шума, као и подизање шумских засада унутар заштитне зоне природних добара (подстицањем пошумљавања пољопривредог земљишта слабијег бонитета) у потпуности се преклапа са циљевима Кјото протокола. Добро осмишљени мултифункционални засади дрвенастих врста могу да повећају укупну добит са тог подручја. Развој ловног подручја, рекреативне (јахачке, пешачке, бицикличке) стазе упоредо са функцијом ефикасних понора угљен-диоксида неке су од могућности интегралног коришћења простора.

Еколошки коридори

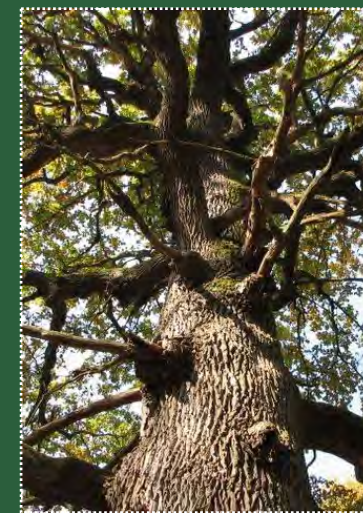
Савремени трендови у шумарству, првенствено стицање сертификата о одрживом газдовању шумама, у великој мери се поклапају са потребама очувања природних вредности подручја. Тако је, према међународно усвојеним стандардима одрживог газдовања шумама, утврђена обавеза успостављања „buffer“ (заштитних) зона поред водотока, мртваја и других водених површина, као и очување природних шума. Циљ ових мера је повећање стабилности и продуктивности екосистема, очување станишта, биолошке и предеоне разноврсности али оне обезбеђују и коридоре кретања шумским врстама.

На подручјима где су шумска станишта боље очувана, шумским коридорима у виду сукцесивног низа станишта потребно је повезати миграторне путеве врстама као што је дивља мачка. Обнова шума на овим стаништима је заједнички интерес шумарства и заштите природе.

На подручју Војводине, у складу са смерницама Просторног плана Србије, предвиђени су заштитни појасеви за спречавања еолске и флувијалне ерозије. Подизање пољозаштитних (ветрозаштитних) појасева у потпуности може да се усклади са потребама заштите природних станишта, захтевајући нове облике сарадње између корисника простора и заштите природе.

Заштитни појасеви сложене структуре (са одређеним процентом травне и жбунасте вегетације), поред смањења ерозије, представљају станишта за врсте које радо користе обрађене површине за исхрану.

Већину појасева високог зеленила у аграрним подручјима Војводине не можемо сматрати коридорима, јер им недостаје основна функција, тј. повезивање шумских екосистема значајних за очување биолошке разноврсности. Ови појасеви представљају станиште дивљим врстама аграрних предела и доприносе очувању агро-биодиверзитета.

Планирање и подизање мултифункционалних заштитних појасева захтева успостављање сарадње између сектора пољопривреде, шумарства и заштите природе. Неопходно је издвојити потребне површине за формирање ових појасева, не само на државном земљишту него и откупом земљишта од приватних власника или заменом површина.

Интегрално коришћење природних ресурса и добара

Пракса позната као пољо-шумарство (agro-forestry), подразумева комбинацију гајења стоке, пољопривредних култура и шумских засада, на начин којим се обезбеђује трајност приноса уз очување природних ресурса (земљишта, вода). Интегрално управљање подручјем уз коришћење повољне биолошке интеракције између гајених култура и природних система представља ефикасно решење које садржи елементе традиционалног газдовања наших предака.